

Følgenotat om forslag til ny forskrift om rammeplan for 5-årige faglærerutdanninger i praktiske og estetiske fag / *Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13*¹, med rammeplanutvalgets vurderinger

1 Innledning

Det er for regjeringen et mål å få hevet kompetansen i de praktiske og estetiske fagene i norsk skole. Regjeringen har erklært at masterutdanning skal være hovedmodell for norsk lærerutdanning. Et utvalg ble derfor i mars 2018 bedt om å utrede om en bred innføring av master i faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag er realistisk og hvordan en slik utdanning vil kunne møte skolens behov, både når det gjelder rekruttering og innhold. Utvalget, heretter kalt rammeplanutvalget, ble også bedt om å gi en anbefaling til departementet. Følgende rammeplanutvalg ble oppnevnt:

- Inger-Åshild By (kroppspøving), Norges idrettshøgskole, leder
- Jostein Sandven (kunst og håndverk), Høgskolen i Sørøst-Norge (nå Universitetet i Sørøst-Norge)
- Ingeborg Lunde Vestad (musikk), Høgskolen i Innlandet
- Asle Holthe (mat og helse og UHR), Høgskulen på Vestlandet/UHR lærerutdanning – arbeidsutvalget.

Sekretærfunksjonen ble lagt til Norges idrettshøgskole. Rammeplanutvalgets sekretær har vært Mats Hordvik.

Rammeplanutvalget leverte sin utredning innen fristen 1. mai 2018. Rammeplanutvalget anbefalte departementet å innføre master i praktiske og estetiske fag, og la særlig vekt på at:

1. Det er behov for masterutdanning i praktiske og estetiske fag på lik linje med andre femårige lærerutdanninger. Profesjonsfag og praksisopplæring over fem år vil gi enda større mulighet for dybdekompetanse og breddekompetanse enn dagens faglærerutdanning og den vil gi lærerne økte muligheter til å samarbeide med kolleger for å utvikle og styrke de praktiske og estetiske fagene i skolen.
2. Det er lav kompetanse i praktiske og estetiske fag på alle trinn i grunnopplæringen sammenlignet med andre skolefag. Styrket kompetanse vil øke kvaliteten på undervisningen i hele skoleløpet.
3. De samme institusjonene som i dag gir treårig faglærerutdanning synes positive til og har kompetanse til å tilby femårig masterutdanning.
4. Tofaglige utdannede lærere gir skoleeier i større grad mulighet for å ansette faglærere i praktiske og estetiske fag. Dette ansees som nødvendig for å fylle intensjonene i læreplanverket.
5. En femårig masterutdanning i de praktiske og estetiske fagene hvor studentene kan velge et tofaglig utdanningsløp, gir større trygghet for arbeid i skolen etter endt utdanning.

¹ Rammeplanutvalget foreslår at den nye utdanningen får navnet "Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13". Dette navnet brukes videre i dokumentet.

I juli 2018 ble rammeplanutvalget bedt om å utvikle rammeplan for *tofaglig master i faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag*.

2 Rammeplanutvalgets mandat og arbeid

I oppnevningensbrevet er det presisert at master i faglærerutdanning skal gi integrerte og helhetlige utdanninger, som holder høy kvalitet og oppleves som attraktive, relevante og innovative profesjonsutdanninger. De nye utdanningsprogrammene skal, i den grad det er formålstjenlig, bygge på eksisterende treårige faglærerutdanninger i praktiske og estetiske fag. Faglærerutdanningene på masternivå skal gi kandidatene et solid fundament for yrkesutøvelse som lærere i praktiske og estetiske fag. Videre skal utdanningene legge grunnlaget for kandidatenes kontinuerlige profesjonelle utvikling og for skoleutvikling.

I mandatet står det videre at rammeplanutvalget bes:

Med utgangspunkt i den treårige faglærerutdanningen, å legge frem forslag til rammeplan (forskrift) for femårige, integrerte faglærerutdanninger i praktiske og estetiske fag på masternivå (FALU-master), hvor det inngår minst to fag som er relevante for undervisning i aktuelle trinn og skoleslag. Herunder vurdere:

- a. forholdet mellom den treårige faglærerutdanningen og masterutdanningen*
- b. behov for differensiering av utdanningen mot de ulike trinn og skoleslag som den kvalifiserer for*
- c. avgrensning av undervisningsfag som kan inngå i utdanningen.*

Mandatet ga åpning for utvidelse av rammeplanutvalget. I forbindelse med det videre arbeidet med rammeplanen ble derfor rammeplanutvalget utvidet med to representanter, en lærer og en student. Rammeplanutvalget bestod følgende av:

- Inger-Åshild By (kroppsøving), Norges idrettshøgskole, leder
- Jostein Sandven (kunst og håndverk), Høgskolen i Sørøst-Norge (nå Universitetet i Sørøst-Norge)
- Ingeborg Lunde Vestad (musikk), Høgskolen i Innlandet
- Asle Holthe (mat og helse og UHR), Høgskulen på Vestlandet/UHR lærerutdanning arbeidsutvalget
- Catrine Lie (lektor i Kunst og håndverk), Flåtestad ungdomsskole, Oppegård kommune
- Tarald Nikolaisen (Student ved UiT, Norges arktiske universitet), NSO.

Dessverre har ikke studentrepresentanten hatt anledning til å delta i rammeplanutvalgets arbeid.

Kontakt- og arbeidsformer

Rammeplanutvalget har hatt som intensjon å ha en åpen og inkluderende prosess. I arbeidet med rammeplanen har rammeplanutvalget diskutert utkast med egne fagmiljø og også oppsøkt andre fagmiljø under UHR. Tidlig i prosessen søkte rammeplanutvalget å få kontaktpersoner ved universitet og høyskoler som gir faglærerutdanning i de praktiske og estetiske fagene. Kontakt med miljøer som gir utdanning i Mat og helse ble også etablert. En større innspillkonferanse med de forannevnte ble holdt i slutten av oktober. Senere ble representanter for skole- og kulturskolesektoren, Sametinget og interesseorganisasjoner konsultert/bedt om innspill. Rammeplanutvalget har underveis gitt oppdateringer til Kunnskapsdepartementet om sitt arbeid.

3 Overordnede problemstillinger

Forholdet mellom den treårige faglærerutdanningen og den nye utdanningen

Rammeplanutvalget har vurdert om det ville være hensiktsmessig innen det femårige løpet å gi mulighet for å avslutte etter tre år og få lærervitnemål. Fordi det i løpet av de tre første årene av den femårige utdanningen skal være et fag II er rammeplanutvalget av den oppfatning at en treårig utdanning tuftet på de tre første årene i en femårig utdanning vil være en svakere utdanning i det praktiske og estetiske faget enn dagens utdanning. En slik oppfatning er også i tråd med departementets ønske om at all lærerutdanning skal være på masternivå. Ønsker en student å avslutte etter tre år kan studenten søke om å få utskrevet en fri bachelorgrad etter gjeldende regelverk.

Behov for differensiering av utdanningen mot de ulike trinn og skoleslag som den kvalifiserer for

Utdanningen kvalifiserer for trinn 1 – 13. Etter rammeplanutvalgets oppfatning vil alle som gjennomfører utdanningen være godt kvalifisert for undervisning i hele grunnopplæringen. Studentene vil i tillegg ha muligheter til å utvikle kompetansen sin mot enkelte trinn i form av valg underveis i studiet. En slik differensiering kan skje på flere måter. Studentene kan for eksempel velge å skrive masteroppgave rettet mot bestemte trinn. Videre kan institusjonene tilby fag II rettet mot barnetrinnet, ungdomstrinnet eller videregående opplæring. Det skal også være praksis på alle tre hovedtrinnene, men institusjonene kan velge å spisse praksis mot enkelte av hovedtrinnene. Rammeplanen vil i tillegg åpne for at institusjonene kan styrke profesjonsfaget, masterfaget (fag I) eller fag II i andre syklus.

Avgrensning av undervisningsfag som kan inngå i utdanningen

Mandatet presiserer at det skal inngå *minst to fag som er relevante for undervisning i aktuelle trinn og skoleslag*. Rammeplanutvalget forstår dette slik at det ikke kan inngå det som i grunnskolelærerutdanningene er kalt *skolerelevant fag*, men at det skal være undervisningsfag. Ut fra en slik forståelse vil et annet undervisningsfag være et fag som har læreplan i grunnopplæringen. For eksempel er norsk, matematikk og et annet praktisk og estetisk fag mulige som fag II. Det er også aktuelt med et beslektet undervisningsfag når dette faget ikke har tilstrekkelig dybde og omfang i masterfaget (fag I).

Navnet på den nye utdanningen

I følge mandatet *står* rammeplanutvalget *fritt til å vurdere andre relevante momenter* knyttet til rammeplanen. Rammeplanutvalget har gjennom hele arbeidet vurdert utdanningens navn. Etter å ha diskutert ulike forslag har rammeplanutvalget endt opp med å foreslå navnet *Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13*. Rammeplanutvalget mener navnet viser egenarten med utdanningen, noe som bidrar til at den skiller seg fra andre lærerutdanninger. Samtidig harmonerer også navnet med andre lærerutdanninger (f.eks., Grunnskolelærerutdanning for trinn 1-7). I det følgende gjøres det rede for de vurderinger rammeplanutvalget har gjort underveis, samt bakgrunnen for at rammeplanutvalget mener forslaget *Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13* er det mest dekkende og hensiktsmessige navnet.

Rammeplanutvalget har hatt en gjennomgående diskusjon rundt bytte fra entalls- til flertallsform og er fortsatt usikre på konsekvensene av et navnebytte fra flertallsformen *treårige faglærerutdanninger* til entallsformen *lærerutdanning*. Vårt hovedargument for entallsform er at rammeplanen omfatter én lærerutdanning som skal være gjeldende for samtlige av de praktiske og estetiske fagene. Samtidig er det viktig at det tydelig kommer frem hvilket praktisk og estetisk fag lærerne først og fremst er utdannet i. Dette fordi de ulike fagnavnene mer konkret sier noe om

egenarten og innholdet i de forskjellige utdanningene hvor de relaterer seg til sitt/sine skolefag. Basert på navneforslaget har rammeplanutvalget vurdert aktuelle titler. I tillegg til hovedforslaget *Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13* har vi vurdert *Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, Musikk*. Det siste forslaget er spesielt aktuelt hvis en ønsker at masterfaget skal fremheves i tittelen.

En annen måte for å fremheve masterfaget vil være å tydeliggjøre dette i programplanene hvor institusjonene spesielt kan vurderer navnet på de ulike emnene. Dette kan gjøres ved å spesifisere masterfaget i emnenavnene, for eksempel fra det mer generelle "Fra læreplan til undervisning" til det mer konkrete "Fra læreplan til undervisning i kroppsøving".

Selv om rammeplanutvalget har ett forslag til navn (*Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13*), har rammeplanutvalget diskutert andre konkrete navneforslag. De alternative forslagene som har blitt vurdert som mest hensiktsmessige er: *Master i faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag*, *Lektorutdanning i praktiske og estetiske fag* og *Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1 – 13*. Rammeplanutvalget mener at navneendring bør inngå i høringen. Under trekkes fire punkter frem som rammeplanutvalget har diskutert og mener støtter opp om forslaget *Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13*:

1. Navnet viser tydelig at studentene skal gjennomføre en lærerutdanning, hvorav utdanningen sentrer seg rundt praktiske og estetiske fag og at den gjelder for hele grunnopplæringen (trinn 1-13). Begrepene praktiske og estetiske fag gjør at utdanningen skiller seg fra andre lærerutdanninger, og det er spesielt viktig at det kommer tydelig frem at utdanningen gjelder for trinn 1-13.
2. Videre er begrepene master og femårig utelatt fordi de fleste lærerutdanninger nå er på masternivå og er femårige. Rammeplanutvalget mener i tillegg at ved å inkludere ett eller begge begrepene vil navnet kunne bli for langt og komplisert.
3. Rammeplanutvalget har også vurdert navnet med utgangspunkt i rekruttering, og anser det som naturlig at de som ønsker å bli lærere søker på ordet *lærerutdanning* eller *lærer i musikk*. Disse søkene vil mest sannsynlig gi treff på *Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag*.
4. Begrepet faglærer er også blitt diskutert. Rammeplanutvalgets forståelse er at begrepet lærer står sterkere enn faglærer. Blant annet har rammeplanutvalget erfart at tidligere uteksaminerte faglærere har fått spørsmål om pedagogikk er inkludert i studiet. Rammeplanutvalget mener derfor at å kunne titulere seg som for eksempel *Lærer i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 - Mat og helse* gir mer tyngde i praksis, samtidig som at tittelen tydelig viser at det er et spesifikt fag man er lærer og spesialist i.

Finansiering, opptak og studievilkår

Rammeplanutvalget har spesielt diskutert tre punkter relatert til finansiering, opptak og studievilkår:

1. Dagens faglærerutdanninger er finansiert i kategoriene E-C. Utkastet til rammeplan er basert på at den nye utdanningen plasseres i kategori C. Rammeplanutvalget anbefaler derfor at den nye utdanning blir plassert i kategori C.
2. Rammeplanutvalget anbefaler at minstekravene for opptak blir som i dagens treårige faglærerutdanninger. Basert på erfaringene fra dagens faglærerutdanning vil dette kunne sikre et godt søkergrunnlag for den nye utdanningen.

3. Rammeplanutvalget anbefaler at ordningen for avkortning av studielån bli den samme som for grunnskolelærerutdanning for trinn 1-7. Hovedgrunnen til denne anbefalingen er at lærerutdanning i praktiske og estetiske fag gir undervisningskompetanse for trinn 1-7.

4 Den enkelte paragraf med rammeplanutvalgets vurderinger

§ 1. VIRKEOMRÅDE OG FORMÅL

- (1) *Forskriften gjelder for universiteter og høyskoler som gir lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, og som er akkreditert etter lov om universiteter og høyskoler §1-2 og § 3-1.*
- (2) *Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 er en mastergradsutdanning som skal kvalifisere for tilsetning i undervisningsstilling i grunnskolen og den videregående opplæringa, hjemmel i lov av 17. juli 1991 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa, for trinn 1 – 13 (opplæringslova) § 10-1 og i Kulturskolen § 13-6. Utdanningen er også relevant for folkehøyskolen og kulturskolen.*
- (3) *Forskriftens formål er å sikre at utdanningsinstitusjonene tilbyr en integrert, profesjonsrettet lærerutdanning i praktiske og estetiske fag. Utdanningen skal bygge på forskning og erfaringsbasert kunnskap, være av høy faglig kvalitet, og ha helhet og sammenheng mellom fag, profesjonsfag og praksis. Det skal være et nært samspill med profesjonsfeltet og det samfunnet skolen er en del av, inkludert aktører i kunst- og kulturfeltet. Utdanningen skal gi internasjonale perspektiver, sette lærerprofesjonen og de praktiske og estetiske fagene inn i en historisk, kulturell og samfunnsmessig sammenheng, og bidra til kritisk refleksjon og profesjonsforståelse. Utdanningen bygger på opplæringsloven og gjeldende læreplanverk for grunnopplæringen.*
- (4) *Lærerutdanning i praktisk og estetiske fag for trinn 1-13 skal kvalifisere for profesjonsutøvelse og for videre studier på ph.d.-nivå. Utdanningen skal gi et profesjonsetisk grunnlag, ruste for kontinuerlig profesjonell utvikling og gjennom dette kvalifisere studentene til å bidra i videreutvikling av skolen som en institusjon for danning og læring i et demokratisk og mangfoldig samfunn. Utdanningen skal ha et særlig fokus på de praktiske og estetiske fagenes mulighet og betydning i barne- og ungdomskulturen, og bidra til at kandidatene får en kompetanse som fremmer helhet, sammenheng og progresjon i de praktiske og estetiske fagene i hele grunnopplæringen (trinn 1-13).*
- (5) *Lærerutdanning i praktisk og estetiske fag for trinn 1-13 skal kvalifisere til å ivareta opplæring om samiske forhold, herunder kjennskap til den statusen urfolk har internasjonalt, og samiske barn og ungdoms rett til opplæring i tråd med opplæringsloven og gjeldende læreplanverk. Utdanningen skal i tillegg kvalifisere til å ta i bruk elementer fra samisk kultur, spesielt i de praktiske og estetiske fagene.*
- (6) *Masterfaget i utdanningen (fag I) skal være et av følgende fag: (a) Dans, (b) Design, kunst og håndverk, (c) Drama/Teater, (d) Kroppsøving og idrettsfag, (e) Mat og helse eller (f) Musikk. Fag II/ fag II og III i utdanningen skal være et annet undervisningsfag i grunnopplæringen.*

Rammeplanutvalgets vurderinger om bestemmelser i § 1

Denne paragrafen angir både formålet med forskriften og målet med lærerutdanningen i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13. Forskriften har samme status for samtlige av institusjonene som er akkreditert for utdanningen.

Lærerutdanningen i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 skal som navnet tilsier fortsatt dekke hele grunnopplæringen. I og med at alle kommuner skal ha et kulturskoletilbud organisert i tilknytning til skoleverket, vil lærerutdanningen også være relevant for denne type pedagogisk arbeid. Folkehøgskolene har også behov for lærere i praktiske og estetiske fag og det er derfor viktig at rammeplanen viser denne muligheten.

I denne paragrafen understrekes det at utdanningen skal være forsknings- og erfaringsbasert. Forskningsbasert undervisning er også et krav i lov om universiteter og høyskoler som denne forskriften er gitt med hjemmel i. Forskningsbasert undervisning kan forstås på flere måter. Det kan blant annet forstås som et kontinuum fra at underviseren er oppdatert på forskningslitteratur i faget til å bruke egen forskning i undervisningen, hvor for eksempel studentene tar del i forskningsprosjekter. Forskningsforankring er også omtalt i flere av læringsutbytteformuleringene i § 2. Erfaringsbasert kunnskap er den kunnskapen den enkelte yrkesutøveren har opparbeidet seg gjennom utdanning, praksis og deltakelse i kollegafellesskap. Erfaringsbasert utdanning forutsetter at både egne og andres erfaringer anerkjennes som relevante. Samtidig handler det om å legge til rette for gode prosesser, analyser og kritiske refleksjoner. Når læreren i yrkesutøvelsen anvender både sin forskningsbaserte og sin erfaringsbaserte kunnskap utøves kunnskapsbasert praksis.

Det understrekes at utdanningen skal være profesjonsrettet. Her står utdanningens praksisforankring sentralt. Denne forankringen er blant annet omtalt i flere av utbytteformuleringene i § 2 og er en sentral premiss for utdanningens struktur i § 3. Rammeplanutvalget har videre vært opptatt av at utdanningen skal gi solid faglig og fagdidaktisk kompetanse i undervisningsfagene. Samtidig er det viktig at utdanningens dannelsesperspektiv ivaretas, noe som reflekteres i flere av læringsutbytteformuleringene. Rammeplanutvalget vil i tillegg fremheve at både kunst, kultur og fysisk aktivitet synes å kunne bidra positivt i barns og unges utvikling.

Lærerutdanningen skal sette læreryrket og faget inn i en historisk, kulturell og samfunnsmessig sammenheng, og bidra til kritisk refleksjon og profesjonsforståelse. Utdanningen skal gi kandidatene kulturell kompetanse med et særlig fokus på å utøve tradisjoner og kulturarv, skape bevissthet om hvordan kulturelle uttrykk er forankret i kulturen de springer ut av og refleksjon over betydningen av at tradisjoner bevares og fornyes. Bevissthet om Norge som et flerkulturelt og mangfoldig samfunn innebærer at det er nødvendig å utvikle forståelse av det globale tilstedeværelse i det lokale, både i fortid og nåtid, og forståelse av hvordan individers kulturelle identitet preger og legger til rette for opplevelser i de praktiske og estetiske fagene. Vår kultur omfatter også den samiske kulturen. I arbeid med den samiske kulturen skal en både få kjennskap til den statusen urfolk har internasjonalt, de rettigheter som samiske barn har i Norge, og kunne bruke elementer fra samisk kultur innen sitt fagområde.

Utdanningen innebærer en styrket profesjonsretting, praksisopplæring og faglig kompetanse i undervisningsfagene. Videre er sammenhengen mellom teori og praksis, mellom fag og mellom fag og fagdidaktikk understreket. Forskriften tydeliggjør disse elementene i § 1.

Rammeplanutvalget understreker at utdanningen skal være profesjonsrettet. Et særtrekk er at kandidatene har kompetanse i hvordan arbeide med tverrfaglige tematiske problemstillinger, samt kan anvende de praktiske og estetiske fagenes samværs- og arbeidsformer som grunnlag for læringsprosesser. Dette følges opp i læringsutbyttebeskrivelsene. Videre står også utdanningens praksisforankring sentralt. Denne forankringen er omtalt i flere av utbytteformuleringene i § 2, og er en sentral premiss for utdanningenes struktur i § 3.

§ 2. LÆRINGSUTBYTTE

Læringsutbyttebeskrivelsene imøtekommer Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring, nivå 7 (syklus 2, mastergrad).

Kandidaten skal etter fullført lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1 – 13 ha følgende helhetlige samlede læringsutbytte, definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap

Kandidaten

- *har kunnskap om de praktiske og estetiske fagenes egenart, historie og betydning for barn og unge i et livsløpsperspektiv, og inngående kunnskap om masterfagets egenart*
- *har spesialisert kunnskap i masterfaget, og solid kunnskap i øvrige undervisningsfag som inngår i utdanningen*
- *har solid kunnskap om lærerprofesjonen og avansert profesjonsfaglig kompetanse i masterfaget*
- *har kunnskap om gjeldende lov- og planverk for grunnopplæringen, og om overgangen fra barnetrinn til ungdomstrinn og fra ungdomstrinn til videregående opplæring*
- *har inngående kunnskap om profesjonsrelevant forsknings- og utviklingsarbeid på fagfeltet, masterfagets kunnskapsgrunnlag, vitenskapelige perspektiver, metodiske tilnærminger og etiske problemstillinger*
- *har spesialisert innsikt i et avgrenset område (masteroppgaven) der vitenskapelig metode, kritisk tenkning og drøfting inngår*
- *har inngående kunnskap om ledelse av læringsarbeid, hva som skal til for å fremme et godt læringsmiljø og hva som fremmer læring i fagene*
- *har kunnskap om barn og unges utvikling, dannelse og læring i ulike sosiale, språklige og kulturelle kontekster*
- *har kunnskap om utviklingen av skolen som organisasjon, fagene som skole-, kultur-, og forskningsfag, og bred forståelse for skolens mandat*
- *har kunnskap om barn og unge i vanskelige livssituasjoner, herunder kunnskap om mobbing, vold og seksuelle overgrep mot barn og unge, om deres rettigheter i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv og om hvordan sette i gang nødvendige tiltak etter gjeldende lovverk.*

Ferdigheter

Kandidaten

- *kan på faglig og selvstendig grunnlag anvende erfaringsbasert kunnskap, forskning og gjeldende styringsdokumenter til å planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning for elever med ulike behov*
- *kan anvende ulike uttrykk, former og teknikker i praktiske, utøvende og skapende aktiviteter i masterfaget, og kan anvende faglig relevant utstyr, ressurser og læremidler i opplæringen*
- *kan anvende profesjonsfaglig digital kompetanse i kreativt arbeid, læringsprosesser, dokumentasjon og formidling*
- *kan initiere praktiske, skapende, utforskende og estetiske læringsprosesser, og i samarbeid med andre gjennomføre, analysere og vurdere prosessene for å utvikle skolens kollektive praksis*
- *kan iverksette tidlig innsats og sikre progresjon i elevens faglige utvikling, og arbeide med de grunnleggende ferdighetene på fagenes premisser*
- *kan analysere og vurdere risiko i opplæringen, og kan gjennomføre opplæringen slik at sikkerhet, helse og miljø ivaretas*
- *kan beskrive kjennetegn på kompetanse, vurdere og dokumentere elevers læring, gi læringsfremmende tilbakemeldinger og bidra til at elever kan reflektere over egen læring og videre utvikling*
- *kan identifisere særskilte behov hos barn og unge, herunder tegn på mobbing, seksuelle overgrep og vold, og på bakgrunn av faglige vurderinger kunne etablere samarbeid med relevante faginstanser*
- *kan gjennomføre et selvstendig og avgrenset profesjonsrelevant forskningsarbeid (masteroppgaven) som er i tråd med gjeldende forskningsetiske normer.*

Generell kompetanse

Kandidaten

- *kan på et avansert nivå drive formidlingsarbeid og kommunisere faglige problemstillinger knyttet til masterfaget og profesjonsutøvelsen*
- *kan, basert på relevant erfaringsbasert kunnskap og forskning, vitenskapelig tenkemåte og etiske overveielser, identifisere, analysere og drøfte profesjonsfaglige problemstillinger, samt anvende og formidle resultatene til å utvikle profesjonsutøvelsen og delta i samfunnsdebatten*
- *kan bruke språket på en kvalifisert måte i profesjonssammenheng*
- *kan inspirere til og legge til rette for kreativitet, nytenkning og innovasjon i profesjonsrettet faglig arbeid, samt involvere lokalt arbeids-, samfunns- og kulturliv i opplæringen*

- *kan, basert på innsikt i barne- og ungdomskulturen, legge til rette for barn og unges kreative utfoldelse som skapende individer, samt bidra i diskusjoner om barne- og ungdomskulturens vilkår*
- *kan initiere til og ivareta et samarbeid mellom skole og hjem, og med andre aktører relevante for skolens virksomhet*
- *kan reflektere over hvordan egne holdninger, verdier og identitet påvirker yrkesutøvelsen, samt anvende dette i egen profesjonsutvikling i et lengre perspektiv*
- *kan styrke flerkulturelle perspektiver, likestilling og mangfold i skolens arbeid, og bidra til forståelse for samenes status som urfolk*
- *kan anvende sin profesjonskompetanse til å stimulere til demokrati og medborgerskap, folkehelse og livsmestring, og bærekraftig utvikling.*

Rammeplanutvalgets vurderinger om bestemmelser i § 2

Forskriften skal inneholde bestemmelser om forventet læringsutbytte på utdanningsnivå, det vil si etter fullført lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13. Læringsutbytteformuleringene er i henhold til mandatet for rammeplanutvalgets arbeid, formulert med utgangspunkt i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Læringsutbyttebeskrivelsene er formulert på andre syklusnivå, masternivå. Det forventes at kandidatene skal ha faglig dybde og inngående fagdidaktiske kunnskaper i det praktiske og estetiske faget de har studert i fem år.

Læringsutbyttebeskrivelser i § 2 er formulert felles for de praktiske og estetiske fagene.

Rammeplanutvalget mener disse læringsutbyttebeskrivelsene dekker godt de ulike praktiske og estetiske fagene; (a) Dans, (b) Design, kunst og håndverk, (c) Drama/Teater, (d) Kroppsøving og idrettsfag, (e) Mat og helse og (f) Musikk. Det må understrekes at læringsutbytteformuleringene må ses i sammenheng med innhold og arbeidsmåter i de ulike fagene i utdanningen. Når det totale læringsutbytte i de enkelte fag konkretiseres i de nasjonale retningslinjene, vil imidlertid forskjeller i læringsutbytte i de ulike praktiske og estetiske fagene komme klart til uttrykk.

Læringsutbyttebeskrivelser for profesjonsfag og praksisopplæring vil imidlertid ha felles beskrivelser.

I rammeplanutvalgets arbeid med utbytteformuleringene har skillet mellom kategoriene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse vært utfordrende. Det har ikke alltid vært lett å trekke et skille mellom kunnskaper og ferdigheter, siden ferdighetene ofte forutsetter kunnskaper og enkelte ferdigheter er av teoretisk eller kognitiv art. Det har heller ikke alltid vært lett å trekke skille mellom ferdigheter og generell kompetanse. I tillegg har inndelingen i de tre kategoriene reist spørsmål om enkelte temaer eller kunnskapsområder bør nevnes under flere kategorier. Rammeplanutvalget har forsøkt å unngå for mange utbyttebeskrivelser, og har dermed prøvd ikke å gjenta temaer i flere kategorier. Det er derfor vesentlig at læringsutbyttebeskrivelsene under de tre kategoriene ses i sammenheng. Rammeplanutvalget har også lagt vekt på å formulere forventet læringsutbytte slik at kravene er tilpasset nyutdannede lærere.

Det er gitt som premiss at lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 skal være forsknings- og erfaringsbasert. Rammeplanutvalget mener dette er ivarettatt i flere av utbyttebeskrivelsene.

Det er i læringsutbyttebeskrivelsene tatt høyde for at kandidatene kan veilede og samarbeide med kolleger for å styrke de praktiske og estetiske dimensjonene i alle fag og i skolen som helhet. Videre skal kandidatene kunne bidra i et profesjonelt fellesskap og til kontinuerlig utvikling av egen profesjonsutøvelse, samt i skolens faglige og pedagogiske miljø. Dette er krevende og forutsetter et godt faglig samarbeid mellom praksisopplæringen og utdanningsinstitusjonene.

§ 3. STRUKTUR OG INNHOLD FOR LÆRERUTDANNING I PRAKTISKE OG ESTETISKE FAG FOR TRINN 1-13

Utdanningen skal organiseres på en måte som sikrer progresjon og sammenheng mellom de faglige elementene som inngår.

Utdanningen skal inneholde:

1. – 3. studieår:

- *minst 90 dager praksis*
 - *Minst 70 dager skal være i grunnopplæringen, både på grunnskolens barnetrinn og ungdomstrinn og i videregående opplæring. Praksisen skal være veiledet og vurdert*
 - *20 dager kan være i eller utenom grunnopplæringen, for eksempel kulturskolen eller annen opplæring og formidling knyttet til faglig og kulturelt arbeid med barn, unge og voksne. Institusjonen avgjør veilednings- og vurderingsmåter*
- *profesjonsfag 30 studiepoeng*
- *masterfaget (fag I) 90 studiepoeng*
- *FoU-oppgave 10 studiepoeng (inngår i profesjonsfaget og masterfaget)*
- *fag II 60 studiepoeng, alternativt fag II 30 studiepoeng og fag III 30 studiepoeng*
 - *fag II og fag III skal være undervisningsfag, profesjonsrettet lærerutdanningsfag, omfatte fagdidaktikk og svare til et skolefag i gjeldende læreplan for grunnopplæringen*
 - *fag II og fag III kan være et annet praktisk og estetisk fag enn masterfaget (fag I)*

4. – 5. studieår:

- *minst 40 dager praksis*
 - *Minst 30 dager skal være i grunnopplæringen, hvorav minst halvparten skal være prosjektbasert. Praksisen skal være veiledet og vurdert*
 - *10 dager kan være i eller utenom grunnopplæringen. Institusjonen avgjør veilednings- og vurderingsmåter*
- *profesjonsfag minimum 30 studiepoeng*
- *masteroppgaven 30 - 60 studiepoeng*
 - *masterfaget (fag I) 15 – 45 studiepoeng avhengig av masteroppgavens omfang*
 - *vitenskapsteori og metode minimum 15 studiepoeng (inngår i profesjonsfaget og masterfaget)*
 - *15 studiepoeng styrking av profesjonsfaget, masterfaget (fag I) eller fag II (om dette faget er på 60 studiepoeng)*

(1) Masterfaget (fag I), profesjonsfaget og praksisopplæringen skal omfatte hele grunnopplæringen, trinn 1 – 13. Fag II kan rettes mot hele grunnopplæringen eller deler av denne. Fag III vil vanligvis være rettet mot grunnskolen.

(2) Praksisopplæringen skal fordeles over minst fire år. Praksisopplæringen skal være en integrert del av fagene i utdanningen og bidra til at studentene utvikler evnen til å reflektere over og utvikle egen profesjonsutøvelse. Det skal være progresjon i praksisopplæringen, fra observasjon og analyse ved starten av utdanningen til det å kunne videreutvikle erfarings- og forskningsbaserte undervisningspraksiser i den siste delen av utdanningen.

(3) Det skal inngå fagdidaktikk i masterfaget (fag I) og i fag II og fag III. Fagdidaktikken skal formuleres som læringsutbyttebeskrivelser og ta utgangspunkt i fagets egenart og faget som undervisningsfag.

(4) Profesjonsfaget skal ha et særlig ansvar for å ivareta sammenhengen mellom praktiske og estetiske fagområder, pedagogikk, fagdidaktikk og praksisopplæring. Profesjonsfaget skal danne den lærerfaglige plattformen i utdanningen, være praktisk rettet, være et verdi- og dannelsesfag og gi kandidaten identitet som lærer i skolen. Profesjonsfaget skal bidra til kunnskap om mangfoldet i elevenes bakgrunn og faglige forutsetninger, og bidra til at studentene utvikler kompetanse om barns og ungdoms utvikling og læring og om barne- og ungdomskultur.

(5) Temaet vitenskapsteori og metode skal introduseres tidlig i studiet. Det skal være progresjon i temaet gjennom utdanningen og være knyttet til både profesjonsfaget og undervisningsfagene.

(6) I syklus 1 skal det skrives en profesjonsrettet FoU-oppgave som kombinerer fag I og profesjonsfag. Oppgaven kan også innbefatte fag II. Oppgaven må være bestått før studenten kan begynne på masteroppgaven. FoU-oppgave skal være på minimum 10 studiepoeng og tematisere problemstillinger knyttet til de praktiske og estetiske fagenes egenart, kunnskapsgrunnlag, historikk, praktiske og estetiske prosesser, og/eller verdigrunnlag. Hensikten er å se flere av de praktiske og estetiske fagene i sammenheng.

(7) Masteroppgaven tar utgangspunkt i masterfaget (fag I) og skal være et profesjonsrettet og praksisorientert forskningsarbeid. Den kan ha innslag av praktisk skapende/utøvende virksomhet.

(8) Lærerutdanningsinstitusjonene skal legge til rette for at studentene får et internasjonalt perspektiv i studiet og lærerarbeidet. Institusjonene skal også legge til rette for at studentene kan ta deler av utdanningen i utlandet og skal fastsette vilkår for at studentene kan få godkjent oppholdet som del av studiet, herunder praksisopplæringen.

Rammeplanutvalgets vurderinger om bestemmelser i § 3

Rammeplanutvalget har drøftet praksisopplæringens omfang og innhold, og foreslår å øke praksisen fra 70 dager i dagens treårige faglærerutdanning til 130 dager i lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13. I og med at utdanningen kvalifiserer for undervisning for trinn 1-13 er det

viktig at studentene har praksis på både grunnskolens barnetrinn og ungdomstrinn, og i videregående opplæring. Dette har rammeplanutvalget sett som ønskelig også i dagens treårige utdanninger, men det har vært for få dager til at det har blitt meningsfullt. Videre har rammeplanutvalget tatt hensyn til anbefalingene fra den internasjonale ekspertgruppen som vurderte implementeringen av de femårige grunnskolelærerutdanningene, om å øke praksisen fra 110 dager til 140 dager.

Praksis i grunnopplæringen skal være veiledet og vurdert. For å sikre studentene en kvalitativ god praksisopplæring er det viktig at praksis blir knyttet til ulike sider ved læreryrket. Dette innebærer planlegging og gjennomføring av undervisning, ledelse av læringsarbeid, kollegasamarbeid, vurderingsarbeid, elevsamtaler, samarbeid med foresatte, læreplanarbeid med mer. Praksis skal ha klar progresjon og forankring i undervisningsfagene og i profesjonsfaget. Minst halvparten av praksisen i 4. – 5. studieår skal være prosjektbasert. Det vil si at studentene for eksempel i samråd med veileder kan velge å utvikle og gjennomføre tverrfaglig undervisning, spesialpedagogiske tiltak i sitt masterfag (fag I) eller utvikle kurs for lærere mm. Prosjektet kan også danne grunnlag for/være en del av masteroppgaven.

For å holde god kvalitet i lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 er det viktig at praksislærerne har veiledningskompetanse som er rettet mot arbeid med studenter i praksis. Det bør fortsatt være et krav om at praksislærer har minimum 15 studiepoeng veiledningspedagogikk og at institusjonene tilbyr 30 studiepoeng i veiledningspedagogikk. Dette fordi det er et attraktivt tilbud for praksislærere og gir de gjerne et bredere perspektiv på veiledning. Rammeplanutvalget er klar over at dette kravet på kort sikt kan være vanskelig å innfri for enkelte institusjoner og praktiske og estetiske fag

Rammeplanutvalget har drøftet folkehøgskoler og andre private skoler, samt kulturskolen og eventuelle andre fritidsarenaer sin plass i lærerutdanningen. Ingen av arenaene har krav om lærerutdanning for tilsetting. Samtidig er dette for flere av de praktiske og estetiske fagene gode praksisarenaer. Det er også viktig for høgskolene/universitetene internt at private skoler, kulturskolen og andre fritidsarenaer tydeliggjøres i forskriften som aktuelle praksisarenaer i utdanningen.

Fagdidaktikk er meget sentralt i lærerutdanning. Rammeplanutvalget mener det er viktig at fagdidaktikken ikke blir et fag som undervises løsrevet fra profesjonsfaget og masterfaget (fag I), men blir integrert i disse. Det er derfor viktig at de fagdidaktiske kompetanseområdene blir tydeliggjort gjennom læringsutbyttebeskrivelser i retningslinjene, både for profesjonsfaget og masterfaget. Fordelingen av fagdidaktikk i profesjonsfaget og masterfaget er det mest hensiktsmessig at den enkelte institusjon avgjør. Det kan være ulike måter å gjøre dette på og det vil kunne avhenge av fagpersonalets kvalifikasjoner i fagene.

Masteroppgaven skal være profesjonsrettet. Tematisk skal den være forankret i både profesjonsfaget og masterfaget (fag I). Det vil i tillegg kunne være aktuelt å inkludere fag II i masteroppgaven hvis en for eksempel ønsker å gjøre sammenlignende studier eller undersøke tverrfaglig undervisning.

Rammeplanutvalget framhever at internasjonalisering i utdanningen er viktig og det er derfor forskriftsfestet at lærerutdanningsinstitusjonene skal legge til rette for at studentene får et internasjonalt perspektiv i studiet og lærerarbeidet, samt at studentene kan ta deler av lærerutdanningen i utlandet. Rammeplanutvalget har ikke satt krav om innpassing av et internasjonalt semester da dette kan være svært krevende og gjøre det vanskelig å gjennomføre

utdanningen på stipulert tid. Samtidig understreker rammeplanutvalget at utdanningsinstitusjonene må legge til rette for at deler av et semester kan gjennomføres i utlandet. Den enkelte institusjon har frihet til å innpasse dette der det er mest hensiktsmessig ut fra lokale programplaner for lærerutdanningen.

§ 4. NASJONALE RETNINGSLINJER, KJENNETEGN OG PROGRAMPLAN

Det skal utarbeides nasjonale retningslinjer for fagene og indikatorer for hva som kjennetegner lærerutdanning av høy kvalitet. Med utgangspunkt i forskriften og nasjonale retningslinjer skal den enkelte institusjon utarbeide programplaner for lærerutdanningen i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, med bestemmelser om faglig innhold, herunder inkludere samiske emner, praksisopplæring, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger. Programplanen skal vedtas av institusjonens styre.

Rammeplanutvalgets vurderinger om bestemmelser i § 4

Det er viktig med en institusjonell forankring av lærerutdanningen. Dette er bakgrunnen for at det er forskriftsfestet at programplanen skal vedtas av institusjonens styre.

§ 5. FRITAKSBESTEMMELSER

Eksamen eller prøve som ikke er avlagt etter denne rammeplanen, kan gi grunnlag for fritak, jf. § 3-5 lov om universiteter og høyskoler. Fritak skal føres på vitnemålet. Utdanning som kan gi grunnlag for fritak må bestå av relevante fag som tilsvarer de fag som tilbys i lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 og skal omfatte fagdidaktikk og praksisopplæring.

Rammeplanutvalgets vurderinger om bestemmelser i § 5

Rammeplanutvalget har drøftet fritak og ser at dette blant annet kan være en avveining mellom kvalitet og kvantitet i lærerutdanningen. Det er et mål å styrke kvaliteten i lærerutdanningen ved å gjøre den helhetlig, integrert og profesjonsrettet. Åpnes det for en liberal praksis med hensyn til fritak vil det kunne undergrave dette målet. Det er derfor ikke uproblematisk å gi fritak på grunnlag av tidligere eksamener som ikke omfatter fagdidaktikk og praksis.

§ 6. IKARAFTTREDELSE OG OVERGANGSREGLER

Forskriften trer i kraft straks. Institusjonene kan selv velge om de vil følge denne forskriften fra høsten 2020. Fra høsten 2021 må alle institusjoner som tilbyr lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, følge denne forskriften.

Studenter som følger tidligere rammeplan, har rett til å avlegge eksamen inntil 1. august 2025. Fra dette tidspunkt oppheves "Forskrift om rammeplan for treårige faglærerutdanninger i praktiske og estetiske fag", fastsatt 18. mars 2013.

Rammeplanutvalgets vurderinger om bestemmelser i § 6

Forskriften er forutsatt gjeldende fra 1. august 2020. Studenter som begynner høsten 2020 er de siste som blir tatt opp til faglærerutdanningene etter *Forskrift om rammeplan for treårige faglærerutdanninger i praktiske og estetiske fag*, fastsatt 18. mars 2013. Disse skal etter planen være uteksaminert våren 2023. Erfaringer tilsier at enkelte studenter av ulike grunner trenger noe lenger tid. Rammeplanutvalget har lagt dette til grunn og har satt 1. august 2025 som siste frist til å avlegge eksamen etter tidligere rammeplan.

Oslo, 14. januar 2019



Inger-Åshild By
Leder rammeplanutvalget

Mats Hordvik/sign.
sekretær